

Monumentnummer*: 516366

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	05 maart 2001
Kadaster deel/nr	82760/98

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Baaium	Waadhoeke	Fryslân

Omschrijving**

Inleiding

De AMERIKAANSE WINDMOTOR is een markant herkenningspunt in het open weidegebied tussen Baijum, Winsum en Huins.

De naar Amerikaans model ontstane windmolen van het type "Mous Balk", is in Nederland vervaardigd en ontworpen door de Firma Mous te Balk. De molen werd ca 1935 gebouwd op enkele meters afstand van een na het gereedkomen van de windmotor gesloopte traditionele windmolen.

Omschrijving

De toren staat in een uit beton opgetrokken funderingsbak voorzien van houten deksels. In de funderingsbak is een stalen waaierpomp voorzien van een houten opleiderpijp met een houten terugslagklep aangebracht. Aan de polderzijde is een stalen kroosrek aangebracht. De molen maalt uit op de Friese boezem. De waterlopen zijn langs de waterlopen van de voormalige traditionele molen aangelegd, waardoor de molen niet in het hart van de aan-, en afvoersloot staat zoals gebruikelijk is. De zeer slanke stalen toren heeft een ladder en een vierkante stelling bestaande uit stalen liggers, een houten dek en een stalen hekwerk. Op de stelling is een houten bak voor het onderbrengen van smeermiddelen geplaatst. Aan de bovenzijde van de toren is een geconstrueerd stalen motorlichaam aangebracht. Het zestien gegalvaniseerde stalen bladen tellende windrad heeft een diameter van 5.00 meter. Het rad bestaat uit zes straalarmen waartussen segmenten met ieder drie bladen, verbonden door twee ringen, zijn aangebracht. De molen is voorzien van twee vanen voor de zelfregeling naar de windrichting. De zelfregeling naar windsterkte gebeurt doordat bij toenemende omloopsnelheid de optredende tanddruk-reactiekracht van het windrad groter wordt dan de spanning van de schroefveer van de vaan; de molen zal zich hierbij krimpnd uit de wind draaien. De molen zal hierbij geholpen worden door de vaste zijvaan, welke de molen ook uit de wind wil drukken. Er is dus sprake van een dubbel zelfregelingssysteem naar windsterkte. De molen is voorzien van een gietstalen gaande werk en stalen spillen. De waaierpomp wordt direct aangedreven door de verticale spil.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering

De zgn. Amerikaanse windmotor uit de eerste helft van de 20e eeuw is van algemeen cultuurhistorisch en industrieel-archeologisch belang:

- voor de geschiedenis van de industriële archeologie van Nederland, in het bijzonder van die der in Nederland ontworpen en gebouwde windmotoren;
- voor de ontwikkeling van de vroeg-20e-eeuwse Nederlandse bemalingstechniek met gebruikmaking van Amerikaans model windmolens;
- als molentype kenmerkend voor de overgang van de bemaling van kleine bemalingsgebieden door traditionele windmolens naar die door "moderne" Amerikaanse windmotoren;
- als voorbeeld voor de overgangsfase tussen windmolenbemaling en motorbemaling;
- vanwege zijn rol in het ontstaan van de bemalinggeschiedenis van het voormalige Waterschap "De Middelsékrite" en later het Waterschap "Marne-Middelsee";
- vanwege zijn landschappelijke betekenis als markant herkenningspunt in het open weidegebied tussen Baijum, Winsum en Huins.

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie- en poldermolen

Functie

Molen

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument